

4. *Гришнова О. А.* Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. — К.: Знання, 2006. — 559 с.

5. *Давыдов А. П.* Развитие рабочей силы в условия интернационализации производства // Народы Азии и Африки. — 1990. — № 5. — С. 15—23.

6. *Стрижак Олена Олегівна.* Формування інтелектуального капіталу підприємства: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Харківський держ. економічний ун-т. — Х., 2004. — 20 с.

7. *Чамара І.* Інтелектуалізація праці як найважливіша умова економічного розвитку (<http://experts.in.ua/baza/analitic/detail.php?ID=10927&print=Y>)

8. *Чухно А.* Зміна характеру та структури зайнятості в умовах постіндустріального суспільства// Економічний Часопис-XXI.- 2 —02. — № 1 <http://www.soskin.info/ea.php?pokazea=zmist&n=1&y=2002>

9. *Шиманська Оксана Петрівна.* Формування міжнародних економічних відносин управління процесом трудової еміграції в умовах України: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / Тернопільська академія народного господарства. — Т., 2003. — 19 с.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2007

УДК 331.5.024.5

О. П. Дяків, канд. екон. наук, доц., ТНЕУ

В. М. Островерхов, канд. екон. наук, доц., ТНЕУ

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ В РЕГІОНІ

АНОТАЦІЯ. Розкрито основні складові активної політики зайнятості населення. Особлива увага приділена працевлаштуванню безробітних у регіоні; створенню нових робочих місць; організації громадських та сезонних робіт; професійному навчанню та перенавчанню безробітних. Розраховано показники попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Активна політика зайнятості, безробіття, пасивна політика зайнятості, попит на робочу силу, пропозиція робочої сили, ринок праці, рівень безробіття, служба зайнятості.

Становлення ринкової економіки в Україні актуалізує питання функціонування ринку праці. В цьому контексті необхідне глибоке і всебічне дослідження економічних закономірностей демографічного розвитку, руху і використання робочої сили, у розкритті рушійних сил, причин і механізмів цих закономірностей.

Реформування економіки України у напрямі до ринкових відносин є надзвичайно актуальною проблемою ринку праці, насамперед, досягнення найефективнішою зайнятості населення. Необхідна і вихідна передумова такого вдосконалення полягає у глибокому й всебічному дослідженні економічних закономірностей демографічного розвитку, руху та використання робочої сили у розкритті рушійних сил, причин і механізмів цих закономірностей.

Для обґрунтування формування та функціонування ринку праці особливого значення набуває розроблення теоретичних і методичних питань його дослідження. До деякої міри ці питання відображені в науковій літературі, але у ній поки що не вказано шляхів розв'язання проблеми використання робочої сили регіонів в умовах переходу до ринкової економіки. Концепція повної і раціональної зайнятості, що раніше існувала в економічній науці, потребує переосмислення внаслідок нових умов господарювання, збільшення безробіття, яке охоплює значну частину працездатного населення.

Ринок праці — невід'ємна складова загальноекономічного ринкового механізму. Саме ринок праці має сприяти раціональному використанню трудового потенціалу країни, ефективному регулюванню руху найманої робочої сили. Він стає своєрідною ареною, на якій вирішують проблеми оплати й умов праці, поліпшення якісних характеристик працівників.

Актуальність даної теми зумовлена якісно новими підходами до зайнятості, формування ринку праці, підвищення рівня безробіття, суттєвою трансформацією відносин зайнятості, зростанням ролі служби зайнятості як основного регулятора ринку праці.

Серед найвагоміших робіт із проблем регулювання зайнятості та особливостей в умовах ринкового реформування економіки слід виділити дослідження, пов'язані з вивченням соціально-економічної діяльності державних органів, регулювання зайнятості — В. Петюха, М. Долішного, В. Брича, С. Трубича, М. Шаленко.

Основними заходами активної політики сприяння зайнятості є працевлаштування безробітних на вільні й новостворені робочі місця, організація громадських та сезонних робіт, професійне навчання і перенавчання, надання роботодавцям дотацій для працевлаштування безробітних, одноразова виплата допомоги у зв'язку з безробіттям для організації підприємницької діяльності.

При аналізі даних Тернопільського обласного центру зайнятості (ТОЦЗ) протягом 2000—2006 рр. видно, що за сприянням у працевлаштуванні до служби зайнятості звернулися 353642 гро-

мадяни. Дані про чисельність незайнятого населення, яке протягом 2000—2006 рр. звернулось у ТОЦЗ із питань працевлаштування наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**ЧИСЕЛЬНІСТЬ НЕЗАЙНЯТОГО НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ ЗВЕРНУЛОСЬ
У ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЗАЙНЯТОСТІ
З ПИТАНЬ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ПРОТЯГОМ 2000—2006 рр.**

Райони	за станом на:							
	01.01. 2000	01.01. 2001	01.01. 2002	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007
Бережанський	1663	1560	1673	1993	2435	2597	2512	2480
Борщівський	1568	1927	1921	1940	3588	5523	5147	4839
Бучацький	3726	4713	4641	6647	6060	8049	7148	6217
Гусятинський	2077	2890	2912	3343	3845	4369	5346	4560
Заліщицький	763	941	992	1573	1873	2656	3052	2455
Збаразький	2185	2934	3770	5128	4247	5153	4970	4871
Зборівський	960	1287	1450	2919	2536	3326	3349	3038
Козівський	1090	1149	1430	2349	2354	2440	2855	2153
Кременецький	2659	3764	4709	5237	5784	6484	6094	6717
Лановецький	715	1006	1459	2322	2117	2806	2600	2373
Монастирись- кий	1190	1348	1792	2925	2795	2978	2710	2105
Підволочиський	770	757	713	943	1731	1705	1979	1694
Підгаєцький	494	523	569	1137	1242	1334	1307	1279
Теребовлянсь- кий	1425	1845	2340	3063	3223	3369	3349	2960
Тернопільський	1988	2246	2056	1744	1870	1655	1796	1793
Чортківський	3237	3430	3440	4125	4672	4799	4963	4142
Шумський	480	747	906	2116	2429	3059	2862	2835
м. Тернопіль	11371	11520	10071	8958	9880	8711	8016	8052
ВСЬОГО	38361	44587	46844	58462	62681	71013	70055	64563

* За даними Тернопільського обласного центру зайнятості.

На основі даних табл. 1 побудуємо динаміку чисельності незайнятого населення. Як бачимо, вона постійно зростала і порівняно з 2000 р. збільшилася майже в два рази.

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» не всім громадянам, які звертаються з питань працевлаштування до служби зайнятості, надають статус безробітних. У табл. 2 подано чисельність безробітних у Тернопільській області протягом 2000 — 2006 років. Як бачимо, що динаміка чисельності безробітних не дуже змінювалася, найбільше безробітних було зареєстровано за станом на 01.01.2005 — 48044 осіб, протягом 2006 року чисельність безробітних зменшилася і становила станом на 01.01.2007 — 33979 осіб.

Рис. 1

Тепер відстежимо рівень безробіття в Тернопільській області за останні роки. У табл. 3 подано рівень безробіття за станом на 1 січня кожного року. Як бачимо, безробіття в Тернопільській області значне — протягом п'яти років воно становило на рівні 7—8 %, протягом 2006 року зменшилося до 5,6 %.

Важливим є і відстеження показника навантаження на одне вільне робоче місце, який ще називають коефіцієнтом пропозиції робочої сили. Його розраховують за формулою:

$$K_{\text{пррс}} = \frac{Ч_{\text{б}}}{P},$$

де P — потреба в працівниках, осіб.

Оберненим до цього коефіцієнта є коефіцієнт попиту на робочу силу:

$$K_{\text{порс}} = \frac{P}{\text{Ч}_6}.$$

В сучасних умовах його розрахунок недоцільним, оскільки пропозиція робочої сили значно перевищує попит на неї.

У табл. 4 розраховано показник навантаження на одне вільне робоче місце протягом 2000—2006 рр.

Таблиця 2

ЧИСЕЛЬНІСТЬ БЕЗРОБІТНИХ, ЗАРЕЄСТРОВАНІХ У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ ЦЕНТРІ ЗАЙНЯТОСТІ, ЯК ТІ ЩО ШУКАЮТЬ РОБОТУ ПРОТЯГОМ 2000—2006 рр.

Райони	за станом на:							
	01.01. 2000	01.01. 2001	01.01. 2002	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007
Бережанський	1477	1493	1102	1256	1445	1525	1487	1253
Борщівський	1108	1259	1180	1296	2591	4303	3914	3204
Бучацький	2777	3541	2992	3786	3140	4478	3275	2443
Гусятинський	1966	2606	2813	2770	3122	3566	3662	2732
Заліщицький	655	791	695	975	1315	1810	1725	1215
Збараський	2648	2715	3117	4400	3410	3819	3409	3055
Зборівський	848	991	1142	2161	2194	2702	2853	2475
Козівський	1141	1263	1162	1769	2028	2221	2278	1221
Кременецький	2307	3011	3410	4152	4673	5230	3991	3669
Лановецький	669	950	1374	2332	1902	2042	1725	1283
Монастириський	1107	1106	1431	2338	1749	1723	1279	876
Підволочиський	857	664	467	509	1194	1009	1121	910
Підгаєцький	408	399	445	854	1082	999	871	746
Теребовлянський	1291	1315	1788	2008	1855	1978	2016	1452
Тернопільський	2175	2206	1561	963	937	901	864	797
Чортківський	2699	2711	1514	1164	1498	1803	1617	1171
Шумський	361	547	683	1684	2090	2768	1963	1768
м. Тернопіль	14765	15052	12922	7984	5614	5167	4508	3709
ВСЬОГО	39259	42620	39798	42401	41839	48044	42558	33979

* За даними Тернопільського обласного центру зайнятості.

Таблиця 3

**РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ПРОТЯГОМ 2000—2006 рр.**

Райони	за станом на:							
	01.01. 2000	01.01. 2001	01.01. 2002	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007
Бережанський	6,5	6,5	4,8	5,5	6,3	6,6	6,5	5,4
Борщівський	3	3,4	3,1	3,4	6,9	11,4	10,4	8,5
Бучацький	8,5	10,9	9,1	11,5	9,6	13,7	10,0	7,4
Гусятинський	5,8	7,7	8,3	8,2	9,2	10,5	10,8	8,1
Заліщицький	2,5	3,0	2,6	3,6	4,9	6,8	6,4	4,5
Збаразький	8,9	9,1	10,4	14,7	11,4	12,7	11,4	10,2
Зборівський	3,7	4,3	5,0	9,4	9,5	11,7	12,4	10,8
Козівський	5,6	6,2	5,7	8,6	9,9	10,8	11,1	6,0
Кременецький	6,1	7,9	8,9	10,8	12,2	13,6	10,4	9,6
Лановецький	4,1	5,8	8,3	14,1	11,5	12,4	10,5	7,8
Монастириський	6,3	6,3	8,1	13,2	9,9	9,7	7,2	4,9
Підволочиський	3,7	2,9	2,0	2,2	5,1	4,3	4,8	3,9
Підгаєцький	3,6	3,5	3,9	7,4	9,4	8,7	7,6	6,5
Теребовлянський	3,6	3,7	5	5,6	5,2	5,5	5,6	4,1
Тернопільський	7,6	7,7	5,4	3,3	3,2	3,1	3,0	2,8
Чортківський	6,4	6,4	3,6	2,7	3,5	4,3	3,8	2,8
Шумський	2,2	3,3	4,1	10,2	12,7	16,8	11,9	10,7
м. Тернопіль	9,8	10,0	8,5	5,2	3,7	3,4	3,0	2,4
ВСЬОГО	6,5	7,0	6,5	6,9	6,9	7,9	7,0	5,6

* За даними Тернопільського обласного центру зайнятості.

Таблиця 4

**НАВАНТАЖЕННЯ НА ОДНЕ ВІЛЬНЕ РОБОЧЕ МІСЦЕ
В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ ПРОТЯГОМ 2000—2006 рр.**

Райони	станом на:							
	01.01. 2000	01.01. 2001	01.01. 2002	01.01. 2003	01.01. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007
Бережанський	60	36	41	38	31	34	24	21
Борщівський	140	135	91	54	107	231	119	93
Бучацький	289	331	42	131	189	195	78	91
Гусятинський	77	103	72	50	46	33	43	72
Заліщицький	33	40	29	36	37	48	71	85
Збараський	67	39	61	164	104	50	42	115
Зборівський	82	106	25	77	79	54	39	84
Козівський	77	160	55	58	35	113	116	59
Кременецький	41	65	114	91	91	175	70	87
Лановецький	23	137	53	97	79	55	76	43
Монастирський	93	128	41	52	32	53	24	31
Підволочиський	35	38	13	20	27	24	14	31
Підгаєцький	18	23	10	34	47	25	16	16
Теребовлянський	46	63	43	87	116	60	56	38
Тернопільський	74	134	42	13	34	23	23	6
Чортківський	102	65	27	12	47	31	30	46
Шумський	22	34	27	84	65	85	65	41
м. Тернопіль	203	144	37	12	5	6	5	10
ВСЬОГО	83	87	41	33	25	31	24	33

* За даними Тернопільського обласного центру зайнятості.

Як бачимо, що навантаження на одне вільне робоче місце постійно знижується — із 87 осіб у 2001 р., до 33 осіб у 2006 рр.

Із аналізу ринку праці Тернопільської області протягом 2002—2005 рр. видно, що ситуація поступово поліпшується, адже основні показники, що відображають стан ринку праці, мають загалом тенденцію до зміни в кращий бік, наприклад, знижується рівень

безробіття, підвищується коефіцієнт ліквідності, водночас зменшується чисельність незайнятих громадян, які звертаються у службу зайнятості за допомогою, а також чисельність безробітних. На нашу думку, особливо позитивним є те, що зменшується безробіття серед молоді.

Література

1. Стан ринку праці Тернопільської області за 2005 рік. — Тернопіль, 2006.
2. Програма зайнятості населення Тернопільської області на 2006—2007 роки. — Тернопіль, 2006.
3. *Брич В. Я.* Трансформація ринку праці та проблеми підвищення життєвого рівня населення. Методологія, практика, шляхи вирішення: Монографія. — Тернопіль: Економічна думка, 2003.
4. *Лібанова Е. М.* Ринок праці: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2003.
5. *Петюх В. М.* Ринок праці: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 1999.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2007

УДК

В. В. Єрмаков, ст. викладач,
Приватний вищий навчальний заклад
«Полтавський інститут економіки та менеджменту «Світоч»

ЕКОНОМІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ МОВІЛЬНОСТІ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ПІСЛЯ СЕЛЯНСЬКОЇ РЕФОРМИ 1861 РОКУ

Селянська реформа 1861 року стала відправним пунктом процесів прискореного розвитку ринково-капіталістичних відносин у Російській імперії та формування господарських структур індустріального типу. Ці процеси носили системний характер, включаючи специфіку використання працересурсного потенціалу.

Формування ринкових відносин в сучасній Україні супроводжується кризовими проявами у системі відтворення та функціонування працересурсного потенціалу. Відсутність достатньої мотиваційної основи, загальних перспектив зайнятості та низький рівень ефективності його використання виступають головною